

UZLUKSIZ TA'LIM TIZIMIDA UMUMIY O'RTA TA'LIM ASOSIY TAYANCH

Mukhtasarkhon Obbosova

*Farg'ona viloyati O'zbekiston
Tumani 46-umumiy o'rta ta'lim
maktabi o'qituvchisi*

Annotatsiya: *Ushbu maqolamda mamlakatimizda davlat tili to'g'risidagi qonunchilikni takomillashtirish va o'zbek tilining xalqimiz ijtimoiy-iqtisodiy hayotidagi va xalqaro miqyosdagi obro'-e'tiborini oshirishga xizmat qiladigan milliy dasturlar haqida bilib olasiz.,*

Kalit so'zlar: . *Ta'lim, maktablar, tehsil, millat, o'zbek, til, o'qitish, xalq og'zaki ijodi, zamonaviy, mumtoz adabiyoti namunalari, adabiy, qaror, umumiy o'rta ta'lim maktablari, Milliy o'quv dastur*

Respublikamiz uzluksiz ta'lim tizimida umumiy o'rta ta'lim asosiy tayanch bosqich bo'lib, bu bosqichda o'zbek tilidan o'quvchilarga kundalik ijtimoiy hayotda davlat tilida og'zaki va yozma muloqot olib bora olishlariga qaratilgan tayanch bilimlar beriladi va o'qitishning kommunikativ-nutqiy tamoyili asosida o'quvchilarda o'zbek tili bo'yicha egallangan bilim va ko'nikmalarni muloqot faoliyati jarayonida qo'llash malakasi shakllantiriladi. Ta'lim boshqa tillarda olib boriladigan maktablarda tahsil oluvchi turli millat vakillariga esa o'zbek tilini o'qitish bilan bir qatorda o'zbek xalq og'zaki ijodi, zamonaviy va mumtoz adabiyoti namunalari bilan tanishtirib boriladi. Shu maqsadda ushbu maktablarda adabiy o'qish darslari uchun qo'shimcha soatlar ajratilgani ham nihoyatda to'g'ri qaror bo'ldi. Bugungi kunda ta'limning eng asosiy tayanch bo'g'ini hisoblanuvchi umumiy o'rta ta'lim maktablari uchun Milliy o'quv dasturi ishlab chiqilayotgani va "Milliy o'quv dasturi" deb nomlanishining o'zi bizga katta umidlar baxsh etmoqda. Shuningdek, o'zbek tilini o'qitish metodikasini tubdan isloh qilish, ayniqsa mamlakatimiz hududida istiqomat qiluvchi barcha millatlar va elatlarga o'zbek tilini intensiv o'rgatishni ta'minlaydigan zamonaviy darsliklar yaratish bugungi kunning eng dolzarb vazifalaridan biriga aylandi.

Ta'lim tizimida olib borilayotgan islohotlar, ayniqsa o'qituvchi obro'sini ko'tarishga qaratilgan sa'y-harakatlar va hukumatimiz tomonidan yaratilayotgan imkoniyatlardan juda xursandmiz. Biroq tan olish kerakki, ta'lim samaradorligi ko'p jihatdan o'quv-uslubiy dasturlar va darsliklar saviyasiga ham bog'liq.

Xususan, respublikamizda keyingi yillarda til savodxonligi va nutq madaniyatining keskin pasayib ketganligi, nafaqat og'zaki, hatto yozma nutqda ham o'zbek adabiy tili me'yorlariga amal qilinmayotganligi, husnixatga umuman e'tibor qaratilmayotganligi, o'quv dasturlaridan insho, bayon, diktant kabi yozma ish turlarining deyarli chiqib ketganligi, darsliklarda faqat tayyor matn ustida ishlash va matn yaratish topshiriqlari

berilayotganligining mevasi emasmi?! Yakuniy nazorat ishlarining test shakliga o'tkazilishi o'quvchilarni ijodiy fikrlash, bog'lanishli nutq tuzish, savodli va chiroyli yozish ko'nikma-malakalarini egallashga bo'lgan intilishlarini umuman yo'qqa chiqardi.

Shu bois, yangilanayotgan o'quv dasturlariga katta umid bilan qaralmoqda. Milliy o'quv dasturlari saytlarga qo'yilishi bilan uning mazmuni va uslubiy yo'nalishi bilan tanishib chiqishga harakat qildik. "Oqtosh" sanatoriysida dam olayotgan bir guruh maorif xodimlari, til va adabiyot o'qituvchilari va o'z farzandlarining yaxshi ta'lim olishi tarafdori bo'lgan ota-onalar shu masala ustida suhbatlashib qolishdi. Oromgohning salqin ayvonchasida o'zaro fikrlashishdan boshlangan davra suhbatlari tobora kengayib, aytish joiz bo'lsa, ilmiy-amaliy seminar tusini oldi. Tasodifiy uchrashib qolgan ushbu jamoa tarkibida 40 yildan ortiq pedagogik tajribaga ega bo'lgan maorif xodimlari, o'zbek tili o'qituvchilari, olimlar, o'z farzandining taqdiriga befarq bo'lmagan ota-onalar, o'quvchilar bor edi. Ular bir maqsad uchun birlashib, ikki kun davomida ta'lim boshqa tillarda olib boriladigan maktablar uchun "O'zbek tili" fanidan tuzilgan Milliy o'quv dasturini o'rgandilar va bandma-band tahlil qildilar.

Suhbatning avvali ta'lim boshqa tillarda olib boriladigan maktablar va o'rta maxsus ta'lim bo'g'inlarida davlat tilining o'qitilishi, amaldagi "O'zbek tili" dasturlari va darsliklaridagi mavjud kamchiliklar, ularni yaxshilashga qaratilgan taklif va tavsiyalardan boshlandi. Farzandlarini rus maktabida o'qitayotgan ota-onalar shu maktablar uchun yozilgan darsliklardagi matnlarda kam qo'llanadigan so'zlarning ko'p uchrashi, bolalar yoshiga mos she'rlarning kamligi, qo'yilgan topshiriqlarning murakkabligi kabi kamchiliklarni sanay ketdilar. Suhbatimizga quloq tutib turgan bir guruh yoshlar esa maktabda o'qib yurgan vaqtlarida o'zbek tili fani ular uchun eng oson fan hisoblanganligi, faqat qoidalarni o'zlashtirishda biroz qiyinchilik sezishganligini, o'zbek tili o'qituvchisi ko'p vaqtini shu sinfdan o'qiydigan boshqa millat vakillari bilan alohida shug'ullanishga sarflaganligi tufayli ular yangi bilimlar ololmaganliklarini aytishdi.

— Men o'zbek tilining o'z tuzilishi, orfoepik va orfografik me'yorlari bor ekanligini kollejga kirganimdan so'ng bildim va ularni o'zlashtirish uchun rosa qiynaldim. Agar maktabda bu fanni o'quvchilarning tilni bilish darajasiga qarab tabaqalashtirib o'qitishganda, shuncha vaqtimni besamar o'tkazmagan va ayni kunlarda bunchalik qiynalmagan bo'lardim.

Ushbu fikr-mulohazalar yig'ilganlarni yangi dasturda bu kamchiliklar qanday yechim topdi, bolalarimiz oson va qulay yo'l bilan o'zbek tilini egallashlari uchun qanday o'zgarishlar joriy etildi, degan savollar girdobiga tortdi va yangi dastur loyihasini sinchiklab o'rganishni boshlashdi.